

Egyenlőség és készségfejlesztés

JAMES J. HECKMAN: A POST-RADICAL STRATEGY
FOR IMPROVING SKILLS TO PROMOTE EQUALITY
VOX, 2011. MÁRCIUS 20.

A feketék és a fehérek közötti egyenlőtlenség állandó vonása az amerikai társadalomnak. Az egyenlőtlenségek folytonosan emlékeztetnek Amerika faji megkülönböztetésen alapuló zaklatott történelmére. Az afroamerikaiak gazdasági és társadalmi fejlődése negyven évvel az Emberi Egyenjogúság Mozgalma után is fájdalmasan lassú folyamat. A fekete férfiak 25 százalékkal kevesebbet keresnek a fehérekénél, ez az érték a nőkre vonatkoztatva 17 százalék. Az egyenlőtlenségnek ez a mintája a társadalmi és gazdasági előrehaladás számos más becslésénél visszaköszön: az oktatásban, egészségügyben, a bebörtönzöttek és a foglalkoztatottak arányában egyaránt.

Mindezek mellett igen nagy bölcseségre vall *William Julius Wilson* megállapítása: szerinte azok a problémák, amelyekkel az afroamerikaiak szembesülnek, számos más csoportot is érintenek a társadalomban. A XXI. század fejlődési hiányosságai a képességbeli hiányosságokból erednek. Amennyiben a felnőttek bérét a tinédzser korban tesztekkel mért iskolai eredményességhez igazítják, a rések lényegesen csökkenhetnek a fekete férfiak számára és a spanyolok számára lényegében eltűnnének. A nők esetében a helyzet éppen ellentétes – a képességeik alapján a fekete és latin nők többet keresnének, mint a fehér nők. A képességbeli eltérések szolgáltatják az elsődleges probléma alapját, ráadásul bizonyított, hogy a kisebbségek hátrányos helyzetű gyermekei alacsonyabb szintű készségekkel rendelkeznek (pl. motiváció, társas hajlam, figyelem, önszabályozás, önbecsülés stb.)

A legtöbb program és vezérelv, amelyek a készségfejlesztés céljából dolgoztak ki és indítottak el az 1960-as években, megbukott. Mégis, az emberek általában továbbra is támogatják ezen kísérletek legtovábbját. Át kell gondolnunk a faji megkülönböztetések forrását a jelenlegi amerikai társadalomban éppúgy, mint ahogy a készségfejlesztésre vonatkozó stratégiákat. A képességfejlesztést célzó vezérelvnek három lényeges aspektust kell követnie:

- Először is, az élethez szükséges készségekből sok létezik. A sikerhez nem elég okosnak lenni, a személyes készségek is fontosak. Lelkiismeretesség, állhatatosság, és más jellemvonások sokat jelentenek, még akkor is, ha azokat igen gyakran mellőzik az egyenlőtlenség csökkentésére irányuló politikai törekvések.
- Másodsorban a készségfejlesztés egy dinamikus, együttműködést igénylő folyamat. A már meglévő készségek újakat teremtenek, támogatják és erősítik egymást. Az állhatatos gyermek nyitott arra, hogy még többet tanuljon. A gyermekkori sikerélmények további sikereket generálnak. A kisgyermekek sokkal rugalmasabbak és alkalmazkodóbbak, mint a felnőttek. Egyszerűbb a hiányosságok megelőzése a korai években, mint azok későbbi orvoslása.
- Harmadsorban, a család rendkívül lényeges szerepet játszik a gyermekek készségeinek formálásában. A készségek már az anyaméhben elkezdnek kialakulni, a gyermek iskolás kora előtti évei pedig megalapozzák mindazt, ami a későbbiekben következik. A hátrányos helyzetű gyermeknél a jelentős készségbeli lemaradás már korán megmutatkozik – még az iskolába lépés előtt.

Jelenleg az amerikai gyerekek több mint 40 százaléka házasságon kívül szü-

letik és a gyermekek több mint 12 százaléka él olyan családban, ahol az anya nem megy férjhez. Az ilyen családok kevesebb anyagi és szülői támogatást tudnak nyújtani a gyermek fejlődéséhez. Felmérések által bizonyított tény, hogy az egyedülálló szülők által nevelt gyermek nehezebben boldogul az életben. Minden készségfejlesztést célzó programnak szem előtt kell tartania a család fontosságát, a folyamatokat, amelyek során a családban kialakulnak a gyermek készségei és azokat a feszültségeket melyek között egy család él.

Annak ellenére, hogy nem ismerjük eléggé azokat a folyamatokat, amelyek révén a családi háttér hatással van a gyermekekre, eleget tudunk ahhoz, hogy egy hatékony program körvonalait felvázoljuk. A hátrányos helyzetű gyermekek nevelésbeli hiányosságainak pótlása jelentős forrása lehet az egyenlőtlenség megszüntetésének. Jó példa a detroiti Perry óvoda programja, amely a hátrányos helyzetű, az átlagosnál alacsonyabb IQ-val rendelkező afroamerikai óvodásokra fókuszál. A program két éven át, szervezett keretek között tanította az óvodásokat arra, hogy hogyan tervezzék meg, kivitelezzék és értékeljék ki a napi programjukat, feladataikat. Mindez a társas viselkedéshez szükséges tulajdonságokat erősítette. A szülői támogatás erősítésére a szülőket hetente látogatták. A program egyértelműen sikeres.

Az előbbieken ismertetett és a hasonló gyermekvédő programok azért működnek, mert még időben, relatíve korán kezdik el a felzárkóztatást. Ezen programok előnyei közé sorolandó az is, hogy a gyermekek iskolaérettségi kora előretolódott és csökkent az iskolák terhe a speciális nevelési igényekre vonatkozóan. A programok a fiatalok tinédzseréveire is hatással vannak, hiszen a későbbiekben jobb egészségi állapot,

kevesebb tinédzserkori terhesség és alacsonyabb számú tanulói lemorzsolódás jellemzi a fiatalokat. Ennek következtében nagyobb magabiztossággal és magasabb teljesítőképességgel rendelkező felnőttekké válnak, ha részesei lehetnek a programnak. A kisgyermekkori programokra fordított befektetés megtérülése magas, hiszen megteremti azon készségek alapját, amelyek hatékonyá teszik a későbbi befektetéseket. Ez a minta egy dinamikus együttműködés megnyilvánulása, amit a közgazdászok „dynamic complementarity”-nek neveznek.

A jelenlegi politikák túlságosan hangsúlyosan kezelik a hátrányos helyzetű felnőttek problémáinak enyhítését és nem fordítanak eleget a hátrányos helyzetű gyermekekre. A Perry-programmal és hozzá hasonló projektekkal szemben a legtöbb készségfejlesztő program kedvezőtlenebb mutatókkal rendelkezik. Bizonyos, hogy a közmunka, különböző rehabilitációs és számos más, hátrányos helyzetű, alacsony kognitív tudású fiatalokat célzó program még gyengébb hatásokkal bír. Arra is oda kell figyelni, hogy a különböző etnikumhoz tartozó csoportokban jelenlévő egyenlőtlenségeket csökkenteni lehessen, lehetőség szerint a családok nevelési szokásainak koordinálásával.

Honnan lehet pénz ezekre a programokra? Nehéz idők járnak és az állam költségvetése kötött, ennek ellenére mégis lehetséges hatékony programokat szervezni, ha azokat a számtalan, jelenleg alacsony hatékonysággal működő programok helyébe léptetjük. A magán-szektor – emberbaráti, vallási és közöségi szervezetek – bevonása is erősíthetné a koragyermekkor támogatásához szükséges forrásalapot. A modern társadalom ugyanis a készségeken alapszik és a különböző etnikai csoportokat érintő

egyenlőtlenségből adódó problémák elsősorban a képzettségi szint egyenetlenségéből következnek. A jelenlegi szakpolitika tükrében az a cél, hogy egy politikailag és gazdaságilag egyaránt elfogadható stratégia keretében egy átfogó, költséghatékony program működtetésével a különböző származású hátrányos helyzetű gyermekek készségfejlesztése erősödjön.

DARIDA KATKA

Machiavellista közgazdaságtan

HAROLD JAMES: MACCHIAVELLIAN ECONOMICS
PROJECT SYNDICATE, 2011. MÁRCIUS 3.

Mikor tekinthetjük törvényesnek a hazugságot? Lehet egy hazugság bármikor is erkölcsös? A Machiavelli-féle tradíció szerint a hazugság igazolható az államvezetés „magasabb szintű” igényeivel, illetve néha azzal is, hogy az állam, mint a közjó megtestesülése, egy magasabb szintű erkölcsiséget jelent. Ez a szokás ismét reflektorfénybe került annak kapcsán, hogy a politikai hazugságok nemrég újra megjelentek az elkeseredett csatározások során.

Vajon *Karl-Theodor zu Guttenberg* német védelmi miniszternek be kellett volna vallania az igazat a doktori disszertációjának erőteljesen plagizált mivoltáról, avagy a hazugságát igazolhatjuk azáltal, hogy egy fontos kormányzati megbízást teljesített? Mondhatjuk-e azt az USA által vezetett, 2003-as, *Szaddam Hussze-in* Irakja elleni invázióra, hogy törvénytelen volt, mivel azt a tömegpusztító fegyverek meglétéről szóló hamis információkra alapozták? Hogyan értékeljük a konzervatív amerikai abortuszellenesek akcióját, amelynek során hamis történetekkel küldtek színészeket a Planned Parenthood szövetség irodáiba,

hogy hiteltelenné tegyék az ellenfeleiket? A gazdasági formája a machiavellizmusnak éppen olyan erős, mint amennyire a politikai hazugságok erkölcsöségének az igénye. Hazugsággal vagy az igazság elrejtésével, bizonyos körülmények mellett, úgy tűnik, jobban járnak az emberek. Mások és önmagunk becsapása talán már a jólét forrásává vált. Talán lelkes és elégedett bábjaivá váltunk a hazugságnak.

A leghíresebb példa a nagy gazdasági világválsághoz kapcsolódik – egy olyan időszakhoz, amelyhez gyakran nyúlnak vissza a politikusok, amikor megpróbálnak kiutat találni a 2007 utáni pénzügyi krízisből. Az 1930-as évek elején számos országban voltak borzalmas bankcsődök, amelyek hatalmas és azonnali károkat okoztak, megtizedelve a foglalkoztatottak számát azáltal, hogy olyan vállalkozásokat juttattak csődbe, amelyek egyébként alapjaikat tekintve hitelképesek lettek volna.

Volt azonban egy kivétel a világválság bankcsődjeivel kapcsolatban: Olaszország, ahol *Mussolini* fasiszta kormánya felügyelte az újságokat, beleértve a pénzügyi sajtót is. Ugyan a legfontosabb olasz bankok is ugyanazon modell alapján épültek fel, mint a német és osztrák bankok, amelyek összeomlása olaj volt a globális tűzvészre, és habár az olasz bankok ugyanúgy fizetéképtelenek voltak, a sajtó sosem tárgyalta ezeket a kényelmetlen problémákat. A pénzügyi újságírás csillapított. Nem voltak bankpánikok, a recesszió így sokkal enyhébb lefolyású volt. Mivel a bizalom rendkívül fontos szerepet játszik a pénzügyi krízisek során, *Mussolini* példája nagyon megkapó volt. Az államok látszólag varázsütés-szerűen tudtak biztonságot és bizalmat létrehozni mindössze azáltal, hogy ezt sugallták. *Adolf Hitler* gyakran mondta, hogy a birodalmi márka stabili-

tásának alapvető oka a koncentrációs táborok megléte volt.

A megtévesztés azonnal vonzóvá vált számos magánvállalkozás számára is. Nem lenne vajon kívánatos csak egyszerűen eltüntetni a veszteségeket, ameddig a bizonytalanság elmúlik és visszatér a bizalom? Ebben az esetben egy új nyereségforrással könnyen be lehet tölteni a réseket, és soha senki nem szerezne tudomást a látszólag sikeres megtévesztésről.

Az igazság átgyúrása a modern kormányok számára is egy örökké vonzó lehetőség marad. Előbbre hoznak bevételeket, hogy ezzel is a hitelképesség látszatát keltsék, átsorolják a külső adósságot belsővé, annak érdekében, hogy jobban mutassanak az IMF statisztikáiban.

A magánvállalkozások tekintetében a pénzügyi megtévesztés szembemegy a törvénnyel. A legtöbb ember láthatja, hogy miért. Az őszinteség jogi kikényszerítése a pénzügyi beszámolók vezetése és benyújtása során elengedhetetlen tulajdonsága egy jól működő piaccgazdaságnak. Anélkül, hogy valamilyen biztosíték lenne arra vonatkozólag, hogy a pénzügyi kimutatások valós állapotot tükröznek, teljesen elveszne a szereplőkben a bizalom. Ugyanakkor a kormány tisztességtelensége sem teljesen más kategória. A félrevezetések, amikor feltárják őket és kiderül a hazugság, rendkívül felháborítóak. Valójában a kormányok megtévesztései – azon tudat által vezérelve, hogy a politikai leleményesség stabilizálni képes az elvárásokat – tulajdonképpen gyökerei az egyes pénzügyi kríziseknek. 1994-ben Mexikó sokkolta a világgazdaságot, amikor kiderült a belföldi, dollárban denominált adósságának, az ún. „tesobonos”-nak a mérete. A görög kormányzat téves állításai az országuk fiskális helyzetéről, együttesen annak kiderültével, hogy az

Európai Bizottság tolerálta és szemet hunyt a görögök könyvelési bűvészműtatványai felett, kirobbantották a 2010-es eurókrízist. A hazugságok felfedezése lehetetlenné teszi, hogy elhiggyük, hogy az egyes kormányok tényleg megfelelően és korrekt módon kényszerítik ki a szabályok betartását.

A megtévesztés azonban nem csak a pénzügyi, gazdasági válságok szívére adja; ez az, ami a forradalmakat is vezérli. A tunéziai *Zine Al-Abidine Ben Ali* elnök elleni tüntetések közvetlen okai a WikiLeaks által kiszivároztatott amerikai diplomáciai üzenetek voltak, amelyek a rezsim korrump működéséről számoltak be. A tunéziai forradalom által elindított dominóhatás élénk módon adott számot a korrupciónak és a csalásoknak, Egyiptomtól és Líbiától kezdve a Perzsa-öböl menti országokig, minden esetben nagyobb és nagyobb haragtól feltűzelve, egyre több és több rezsimit támadhatóvá téve. Van egy nagyon erőteljes gyakorlati és ugyanígy egy elméleti érv is a machiavellizmus ellen. A modern kommunikációs lehetőségek mellett ugyanis valami olyasmit kivitelezni, mint amit Mussolini csinált 1931-ben, ma szinte lehetetlen lenne. Ráadásul minden hazugság további, még összetettebb hazugságokat generál, aminek nagyon súlyos következményei vannak, hiszen a későbbi döntéseket téves feltételezésekre kell alapozni.

Visszatérve a nagy gazdasági világválságbeli Olaszországhoz: az állami holding-társaság tákolmány volt, amit a bankok megmentésére és a bizalom fenntartására hoztak létre, ugyanakkor bizonyítottan növekvő módon bürokratikus és költséges terhet jelentett az olasz gazdaság számára. A közel megsemmisíthetetlen méretű óriás túlélte Mussolini rendszerét, 50 évig fennmaradt. A piacok működését az információk folyamatos

felfedezésének folyamata jelenti. Az információáramlás elfojtása így nem bizalomhoz, hanem torzuláshoz vezet, ami igaz a politikai rendszerekre is, amint azt jelenleg a Közel-Keleten láthatjuk. Mindazonáltal semmilyen gazdasági válság vagy forradalom nem tudja megváltoztatni a kormányok azon eredendő hajlamát, miszerint ők mindent jobban tudnak.

INCZE ZSOMBOR

A makrogazdaság-politika jövője

OLIVIER BLANCHARD: EL FUTURO DE LA POLÍTICA

MACROECONÓMICA: NUEVE CONCLUSIONES

TENTATIVAS

DIÁLOGO A FONDO, 2011. MÁRCIUS 16

A gazdasági válság megmutatta, hogy a makroszinten gyakorolt gazdaságpolitika eszközeit, módozatait még a legjobb meggyőződések ellenére is meg kell kérdőjelezni. Korábban már felvettem néhány ötletet a gazdaságpolitika újragondolását illetően és mind az on-line viták kapcsán született hozzászólások, mind pedig egy, a válság utáni makropolitikáról Washingtonban tartott konferencia demonstrálta a téma aktualitását.

A konferencia végeztével gondolataimat kilenc pont köré szerveztem.

1. A globális pénzügyi válságot követően egy teljesen új világba léptünk be, amely teljesen más lehetőségeket kínál az egyes politikák (pl. gazdaságpolitikai irányvonalak) megteremtéséhez.

2. Az állam és a piac viszonyáról szóló vita a jelen állás szerint az állam irányába billen el.

3. A válság világossá tette, hogy a makroökonómiában nagyon sok a torzítás. Ezen torzításokat az eddigiekben nem vették figyelembe, tekintettel arra,

hogy a mikroökonómia körébe voltak utalva. A pénzügyek makroökonómiába történő integrálásával azonban olyan torzító hatásokat lehetett felfedezni, amelyek a makroökonómia tárgykörébe tartoznak. Az úgynevezett „ügynök-megbízó elmélet” szükséges ahhoz, hogy a pénzügyi intézmények működését és a döntések megszületését meg lehessen érteni. A szabályozásemélet és az alkalmazott ügynök-megbízó elmélet nagy fontossággal bírnak a szabályozók tekintetében, mint ahogy a viselkedésgazdaságtan, illetve a behaviorista pénzügyek is.

4. A makroszinten folytatott gazdaságpolitikának sok célja és sok eszköze van (a gazdaságpolitikai döntés végrehajtásához szükséges változók). A konferencián megvitatásra került számos példa közül kettő kiemelendő. Egyrészt, a monetáris politikának túl kell lépnie az infláció stabilan tartásán, bevonva a pénzügyek stabilitását az elérendő célok közé. Ami az eszközöket illeti, olyan intézkedéseket kell megtenni, amelyek megfelelően figyelembe veszik és kezelik a pénzügyi rendszer lényegében rejlő intézményi sajátosságokat valamint annak sebezhetőségét. Másrészt, a fiskális politika jóval több a megszokott „G mínusz T” formulánál, valamint a hozzá kapcsolódó multiplikatornál, tekintve, hogy számos (több tucat) lehetséges instrumentum létezik. Ahogy *Robert Solow* rámutatott: a fiskális politikáról szóló vitának pusztán a helyes multiplikátor megtalálására való redukálása nem sok hasznot fog hozni a téma tanulmányozását illetően.

5. Nagyon sok gazdaságpolitikai instrumentum létezik, de meg kell tanulni ezek helyes használatát. Jelenleg sok esetben nem is tudni bizonyosan, hogy mik ezen instrumentumok pontosan, és hogyan kellene felhasználni őket. Példá-

ul, nem tudni pontosan mi is az a likviditás, és emiatt egy likviditási együttható sokkal inkább az ismeretlenbe való belépést reprezentálja. Nyilvánvalóvá vált, hogy bizonyos személyek hisznek abban, hogy a tőke szabályozása használ, míg mások meg vannak győződve ennek ellenkezőjéről. *Paul Romer* megfigyelte, hogy amennyiben a pénzügyi szabályozások egy adott együttesét bevezetik és azt módosítások nélkül fenntartják, a piacok megtalálják azok kijátszásának módját és tíz évvel később pénzügyi válság fog kitörni.

6. Még amennyiben a gazdaságpolitikai eszközök potenciálisan hasznosak is, felhasználásuk egy sor gazdaságpolitikai problémát vet fel. Némely instrumentum politikailag meglehetősen nehezen használható. A határokon átnyúló pénzáramlások esetében pl. egy multilaterális szabályozási struktúra létrehozása nagyon nehéz lenne. Még nemzeti szinten is, némely „makroprudens” eszköz különböző szektorokat, személyeket vagy vállalatok eltérően érinthet, és igen erős politikai reakciót válthat ki. Az eszközöket rosszul is fel lehet használni. Minél több instrumentum adott, annál nagyobb a mozgástér azok helytelen felhasználására. *Dani Rodrik* egy bizonyos iparpolitika bevezetése mellett foglalt állást a nemzetközi kereskedelembe kerülő (tradable) javak termelésének fokozása érdekében, mivel így szerinte elkerülhető lehetne a folyó fizetési mérleg túlzott többlete, ugyanakkor a gyakorlatban korlátai vannak az iparpolitikának.

7. Mi jelenleg a teendő? A kutatók számára a jövő meglehetősen mozgalmasnak ígérkezik. Sok olyan téma van, amelyekkel kapcsolatban még dolgozni, kutatni kellene, nevezetesen olyan makroökonómiai kérdések amelyek, *Joseph Stiglitz* kifejezésével élve, helyes makroökonómiai alapokon nyugszanak.

8. A (gazdaság)politika a legkeményebb dió. Amellett, hogy az új eszközök használata bizonytalan, ráadásul ezen instrumentumok felhasználása kontraproduktív is lehet, a fő kérdés, hogy hogyan kellene eljárniuk a felelős döntéshozóknak. Még abban az esetben is, ha meglehetősen világos képük van a döntéshozóknak arról, hogy hova akarnak eljutni, a megvalósítás csak lassú ütemben, óvatosan történik meg. Az inflációs célkövetés esetében például nem szabad egyik napról a másikra bevezetni egy öt célon és hét instrumentumon alapuló rendszert. Alternatívát jelenthet azonban a „makroprudens” (a makroökonómiai alapokat felelősen számításba vevő) eszközök fokozatos bevezetése. Egy másik példa a *speciális lehívási jogok* (SDR) növekvő súlya a nemzetközi pénzügyi rendszerben. Elképzelhető egy lassú elmozdulás egy SDR-en alapuló magánkötvénypiac létrehozásának irányába, amellyel hosszú távon akár az SDR-alapú kötvénykibocsátás is elképzelhető lenne az IMF szerepvállalásával, ezzel is mobilizálva a pénzpiacokat rendszerszintű válságok kitörése esetén. Nem utolsó sorban fontos a pragmatizmus is.

9. Engedni kell az eddigi elvárásokból, tekintettel arra, hogy valószínűsíthető, hogy a jövőben ismételten olyan válságok is ki fognak törni, amelyeket nem lehet előre jelezni.

Az eddigiekben röviden ismertetett konferencia végén megkérdezték, hogy a rendezvény követeztetései a „második Washington-i konszenzusnak” tekinthetőek volt-e? Természetesen nem. Egy párbeszéd elejét jelentették, egy felfedezési folyamat kezdetét, amely a jövőben akár folytatódhat is.

Újjáélesztett szputnyik

ESTHER DYSON: SPUTNIK REDUX
PROJECT SYNDICATE, 2011. JANUÁR 20.

1957-ben, több mint 50 évvel ezelőtt, a Szovjetunió sikeresen Föld körüli pályára állította a világ első műholdját. Ez az úgynevezett „*Szputnyik pillanat*” ébresztőként hatott az Egyesült Államokra, arra készítette az országot, hogy megnövelje a technológiai és tudományos oktatásra fordított támogatásokat. Néhány hónappal később fel is lőtték az *Explorer 1* nevű műholdat, amivel megkezdődött az űrverseny. A gyerekeket bátorították, hogy matematikát és a különböző természettudományokat tanuljanak, ez a know-how pedig segített Amerikának válaszolni a kihívásra.

Azóta meglehetősen lelassultak a folyamatok, a NASA már kora november óta próbálja felkészíteni a következő űrsiklót a kilövésre. Decemberben *Obama* arról beszélt, hogy Amerikának újabb „*Szputnyik pillanatra*” lenne szüksége, hogy visszazerezhessék korábbi vezető szerepüket a technológia területén. Ironikus módon ez a pillanat be is következett *Obama* beszédét követően két nappal, bár nem igazán keltette fel a média érdeklődését. Bárhogy is, ennek a mostani *Szputnyik pillanatnak* – pontosabban a *Dragon pillanatnak* – kicsit más az üzenete: 2010. december 8-án a „*SpaceX*” nevű amerikai cég – amit egy bevándorló alapított és főként amerikai privát befektetők finanszíroznak – Föld körüli pályára állított egy űrhajót, ami sikeresen vissza is tért a Földre, egy, a Csendes-óceánon végrehajtott leszállás keretében.

Az üzenet pedig nem csupán az, hogy a STEM (természettudomány, technológia, gépészet és matematika) okta-

tása szükséges, de az is, hogy ezt az eredményt egy olyan magáncég érte el, ami a NASA költségvetésének töredékéből gazdálkodik. A kormányok megfelelően támogatják és ösztönzik a kutatást, de a profit- és sikerorientált, egymással versenyző magánvállalatok sokkal eredményesebben és gyorsabban érhetnek el kézzelfogható eredményeket. Erre tökéletes példa, hogy amikor a *SpaceX* mérnökei néhány repedést találtak a *Dragon* testén a kilövés előtt, akkor egyszerűen megkeresték a hibát, leválasztották a sérült részt és folytatták a kilövési előkészületeket, ahelyett hogy visszaküldték volna az űrhajót a bázisra a javításokért. (Nyilvánvalóan a mérnökök máshogy cselekedtek volna, ha emberek is tartózkodtak volna a *Dragon* fedélzetén.)

A *Dragon* pillanat üzenete nem az, hogy az Egyesült Államok űrhivatala nem tudja, mi történik körülötte, hanem az, hogy nem feltétlenül állami kutatócégeknek kellene végezniük az olyan rutinfeladatokat, amiket egyes magáncégek sokkal hatékonyabban el tudnak végezni (a NASA pl. már annyira a Kongresszus belső politikai harcainak és támogatásának nyomása alatt áll, hogy mostanra már sokkal inkább a megfelelő foglalkoztatottsági szint fenntartása eszközének tűnik, mint az űrkutatás központjának).

Persze be kell vallanom, hogy személyesen is érdekelt vagyok a témakörben, tekintve, hogy ezt a cikket a floridai Cape Canaveralból írom. Mint a NASA tanácsadó testületének tagja, jelenleg éppen a Kennedy űrállomást látogatom, amelyre ráférne némi felújítás. Ennek ellenére, a NASA még most is egy olyan programra költ 475 millió dollárt, amelyet már felfüggesztettek. Az ok pedig az, hogy egy kongresszusi szabályozás alapján a NASA az új költségvetés elfogadásáig nem szabadíthat fel szükségtelen-

né vált összegeket, amíg az új költségvetés nincs elfogadva. Tekintettel arra, hogy a NASA még a régi költségvetés alapján dolgozik, továbbra is támogatnia kell a már felfüggesztett programot. Hogyan érezhetik magukat a NASA dolgozói? Hálásak a fizetésükért, de kétségeik lehetnek a munkájuk hasznosságát illetően. Miért nem fizetnek nekik ugyanekkora összeget inkább azért, hogy középiskolákban tanítsanak? Az egy sokkal megfelelőbb megoldás lenne.

Visszakanyarodva a Dragonhoz, megállapítható, hogy a SpaceX mindenekelőtt egy magáncég, ahol magántőke forog kockán. A Dél-Afrikából bevándorolt *Elon Musk* (aki szabadidejében a Tesla nevű elektromos autógyártó céget is vezeti) saját pénzből és más magánberuházók tőkéjéből alapította a céget (a SpaceX-nek vannak szerződésai a NASA-val, minden kilövés meghatározott összegbe kerül). A SpaceX-nél arra helyezik a hangsúlyt, hogy ne csak dolgozzanak, hanem el is végezzék a munkát. Amíg a kormányok és az állami alkalmazottak általában biztonságban tudhatják a munkájukat, addig a magáncégek akár csődbe is mehetnek. Ezen kívül nem elhanyagolható, hogy a magáncégek versenyeznek egymással, így a SpaceX-en kívül egy csapatnyi másik magáncég van, amelyek űrkomplejlesztéssel foglalkoznak (pl. Masten Space Systems, XCOR Aerospace, Armadillo Aerospace, Blue Origin).

Ezek a vállalatok nem mind a hasonló gépezetek fejlesztésén versenyeznek; valójában mind a saját ötletük úttörőségében, átütő erejében hisznek. Ez a fajta sokféleség valójában sokkal hasznosabb hosszú távon, hiszen minden szereplő próbálkozik és mindenki tanul a többiek hibáiból és sikereiből. Időközben pedig nem egyetlen nagy díjért versenyeznek, hanem azért hogy részesedést nyer-

jenek egy növekvő piacon, miközben a befektetők pénzét is kockáztatják a saját jó hírnevükkel együtt. Észre kellene vennünk és megbecsülnünk, hogy a szabad piacgazdaság megjutalmazza a hasznos fejlesztéseket és a szükséges kockázatvállalást. Az amerikai és az európai kormányzatok a mostani állapotok szerint egyáltalán nem tudnak nagyobb eséllyel kirángatni minket a jelenlegi gazdasági zűrzavarból, mint eljuttatni minket a Holdra. A legnagyobb támogatást igénylő területeken a kormánynak támogató (vagy segélyező) helyett fogyasztóként kellene fellépnie.

Az Egyesült Államokban az állam elősegítette a légiközlekedés fejlődését (többnyire úgy hogy megvásárolta a teherszállítást a magáncégektől), az internet alapjait is megteremtette, aztán előrelátó módon meghagyta a fejlesztést és a napi fenntartási feladatokat a privát szektornak. Most Obama új és ésszerű űrpolitikája keretében az amerikai kormányzat arra kíván koncentrálni, hogy elérje a Marsot és az úgynevezett „föld közeli objektumokat”. A tervek szerint a továbbiakban a SpaceX-hez hasonló magáncégek lesznek megbízva a nemzetközi űrállomásra való rutinutazással (kiváltva ezzel az orosz űrhajóktól való függést, amelynek keretében 60 millió dollárt kell fizetni egy asztronauta űrbe juttatásáért). A Dragon pillanat világossá tette, hogy nem csak az innováció létrehozásának, hanem kereskedelmi forgalomba hozatalának képessége az, amely ilyen hosszú távon erőssé tette az amerikai gazdaságot.

MOLNÁR ESZTER

A politikusok aláaknázzák a gazdaságot

BRAD DELONG: POLITICS IS UNDERMINING OUR
ECONOMY
THE WEEK, 2011. FEBRUÁR 22.

Egyesek szerint a jelenlegi munkaerő-piaci hanyatlás akkor kezdődött, amikor a 2000-es évek elején *Alan Greenspan* akkori FED-elnök elkötelezte magát a kamatok alacsonyan tartása mellett, hogy ezzel is elősegítse a leendő háztulajdonosok kölcsönfelvételét. Ezzel személy szerint én nem értek egyet. Véleményem szerint minden azzal kezdődött, amikor olyan vezetőket választottunk meg, akik bizonyos politikai és államvezetési célokat fontosabbnak tartottak a teljes foglalkoztatottság támogatásánál.

Az ingatlanárak emelkedése miatt 8 billió dollár körüli fiktív vagyon halmozódott fel, mivel a lakástulajdonosok azt hitték, hogy az inflálódott árakon adhatják el lakásaikat. Amikor azonban a lakásárak visszazuhantak, az ingatlantulajdonosok rájöttek, hogy pénzügyi helyzetük sokkal rosszabb, mint eredetileg gondolták. Így nekiálltak spórolni, fogyasztási cikkekből évente több, mint egy billió dollárnyit spóroltak – ez az oka a mai hanyatlásnak és a magas munkanélküliségnek. Tekintettel arra, hogy a kipukkant ingatlanpiaci lufi 8 billió dollárját nem lehet újra előteremteni, arra sincs mód, hogy az amerikai fogyasztókat költségekkel lehessen bírni.

Véleményem szerint ugyanakkor a fenti érvelés is hibás: nem kizárólag a fogyasztók a gazdaság egyedüli költségek. A vállalatok is költhetnek, hogy fellendítsék a termelőkapacitásukat – bár nehéz lenne őket rábírnival arra, hogy bővítsenek, ha erre nem tapasztalnak megfelelő keresletet a fogyasztók részéről. Az exportőrök külföldi kölcsönöket nyújta-

nak, hogy pénzeljék az Egyesült Államok által készített árucikkek vásárlását és így külföldiekkel szembeni követeléseket halmozzanak fel. A kormány kölcsönöz és költ – ha tudatosan az emberi és a fizikai infrastruktúrára, hogy fellendítse a nemzeti vagyont, akkor ennek költségeit könnyen vissza tudja fizetni.

Az ingatlanpiaci buborék összeomlása és következménye, azaz a háztartások vagyonában jelentkező 8 billió csökkenés nem jelenti azt, hogy a fogyasztási kiadások hosszabb távon jelentősen elmaradnának a trendtől, ugyanis amennyiben a fogyasztók nem költenek, akkor a kormány és az exportőrök (valamint a vállalati szektor) lépnek a helyükre: a lakáspiac összeomlása nem vezet automatikusan hosszú távon magas munkanélküliséghez.

Amennyiben az amerikai háztartások megtakarítani akarnak, úgy azt engedni célszerű. A megtakarítás mellett célravezető, ha a vállalatok termelékeny tőkébe fektetnek be, a kormányok pedig az infrastruktúrába. A teljes foglalkoztatottság újbóli elérése és fenntartása (az aggregált kereslet összemért szintjén) addig nem lehet probléma:

- amíg a központi kormány hajlandó az infrastruktúrára és az emberi tőkére áldozni;
- amíg az USA bankrendszere kellően alacsonyan tartja a reál kamatrátát;
- valamint amíg a pénzügyminisztérium hajlandó a dollár árfolyamát olyan mértékben csökkenteni, hogy az vonzóvá tegye külföldön az amerikai termékeket.

Természetesen, amennyiben a teljes gazdaságra kiterjedő fellendülés inflációhoz vezet a kapacitáskihasználtság növekedése helyett, akkor baj van: a *hayekizmus* univerzumában ugyanis alapvető eltérés van a munkaerő szakképzettsége és a fogyasztók által preferált termékek

között. Ugyanakkor semmi sem utal arra, hogy ebben az univerzumban lennénk.

Akkor mi az igazi probléma? A politika.

A FED inkább 8 százalék fölött tartja a munkanélküliséget, mintsem hogy felvállalja az infláció legkisebb kockázatát is. A pénzügyminisztérium pedig inkább 8 százalék fölött hagyja a munkanélküliséget, mintsem kimondja: az erős dollár az Egyesült Államok érdeke. A republikánus döntéshozók a kongresszusban pedig inkább 8 százalék fölött tartják a munkanélküliséget, mintsem hogy győzelemhez segítsék hozzá Obama elnököt a törvényhozásban.

A legrejtélyesebb az, hogy úgy tűnik, Obama kormánya is hosszú távon inkább 8 százalék fölött tartaná a munkanélküliséget, mintsem hogy gyengének mutatkozzon. A 40-es években *Truman*

üdvözölte a lehetőséget, hogy szembenézzen a republikánusok által irányított Kongresszussal, elmondta, hogy mik az általa támogatott politikák, és hogy mennyire sajnálja, hogy a „semmittevő” kongresszus nem képes megfelelni ezeknek. Az Obama-adminisztráció a jelek szerint ezt másképp gondolja. Mint ha nem mernék levenni a hozzáértés álcáját, ezzel is késleltetve a konfliktusok vállalását.

Pedig, a most 9 százalékos munkanélküliség égető probléma. Beruházásokra van szükség, hogy a termelékenység és a jövedelem növekedése felgyorsuljon, hosszú távon pedig kordában kell tartani az egészségügyi ellátási programok költségeit. A költségvetési „gyáva nyúl” játék nem fog ezen célok eléréséhez vezetni.

SZÉKELY BALÁZS

SZABÓ MAGDA: DISZNÓTOR

(részlet)

...Fáradtan értek haza. Mikor két nappal ezelőtt befejezték a takarítást, azt gondolták, mára igazán nem marad más, csak az áru elhelyezése a polcokon meg a kirakat, de most, hogy a nap kisütött, az élesebb fény megmutatta, mennyi tennivalójuk van még. A pereme körül jégvirágos ablakkal nem volt mit kezdeni, ha majd rendszeresen fűtenek, letisztul magától, hanem a padló nem volt makulátlan, a polcok és a kis raktárkamra sem. Sára még egyszer felsúrolta. Majdnem dél volt már, mire a berakodáshoz kezdhettek, Sándor csak tizenkettőig maradt velük, addig segített, amit tudott, de aztán mennie kellett, egykor a gyári ebédlőben kell ülnie, ha kettőkor kezd. Ha visszamenne hozzá a műhelybe, akkor ehetnék, amikor akar, de hát nem kell neki a műhely. Még dűnnyögött is, hogy nem tud eljutni a könyvtárba.

De nem szereti ő azt az esti micsodát, amire Sándor jár! Vén fejjel irkái vannak, iskoláskönyvei. Vizsgázik. Minden három hónapban vizsgázik, s ha tanul, aztán ő átmege a szobán, a szemébe néz, mintha azt mondaná: „No, anyám!”

Sára beleizzadt, úgy iparkodott, elfért volna az Iboly gyors keze. A végén aztán mégiscsak elkészültek, végre helyén volt minden a tenyérnyi boltban. Kimentek az utcára, hogy a kirakatablak be nem fagyott részecskéjén át megnézzék, mire jutottak. Nem szóltak semmit, csak a torkukat köszörülték, és Sára, bár nem volt szokása, elkapta a kezét és megcsókolta.

Mikor a tanácsbeli ember először kint járt, kifaggatta őket, milyen volt hát egy régi szappanfőző műhely. Küldött másnap két fiatalembert, azok is megmeséltették őt, rajzolgattak, aztán csak bámult, mikor két nappal később visszajöttek, és megmutatták neki a rajzokat, mert a tarka képeken ott látszott a régi műhely, az öreg Tóthé, amely még megvolt, mikor ő összeházasodott az urával; ugyan hogy is tudták lerajzolni, mikor sose jártak benne, hisz még az ő gyermekei is csak hallomásból ismerték. Az ura lebontatta, átépíttette, hogy ő a házba került; újat akart, valami mást. Hiába akarta pedig szegény, úgyse tudtak ők lépést tartani Gérecz úrral, hisz üstjük, öntőformájuk mind a régi maradt, csak éppen hogy a műhely lett világosabb, tágasabb, s a János öregapjától örökölt, divatjamúlt formákat vitték föl a padra. Azok akkor már senkinek se kellettek, a madarak, napok, holdak meg kis csillagok; faragtatott az ura másmilyet, virágfejeset. Kilencvenkilencben, mikor ők összeházasodtak, virág volt a divat a Szappanos utcán.

A tanácsbeli ember éppen a régi formákat kereste rajtuk, hozhatták vissza, áztathatták le róluk a port, most azokba kell önteniök a masszát, és a régi színekben, nem lesz most hófehér meg szép vajszerű az áru, a tanácsbeli azt kéri, olyan legyen a szappan, mint az öreg Tóth idejében: violaszín, kénsárga meg rezedazöld. „Egynek sem szabad hasonlítani ahhoz, ami a gyárból kikerül!” – mondta a tanácsbeli, a felesleges fogókat, kanalakat, metélőket meg felhurcoltatta ide a boltba, aztán nem is kályhát rakatott nekik belé, hanem egy csepp búbost, mint az öreg Tóthnál volt, annak a padkáján körbe kellett rakni a virágos dúcokat. A falon meg képek, festményfélék, mindegyiken szappant főznek, hajlonganak, metélnek a legények, aztán mindenkinek olyan ruhája van, amelyet manapság nem hordanak, a ruha előtt bőrkötény, még a fejükön is rajta a sipka, a gömbölyű bőrsipka, amivel a hajukat védtek, mikor lehajoltak a katlanhoz, aztán meghúzták a parazsat.

Az öreg Tóth még viselte, mikor főzött, az ő ura már nem, az öreg Tóth még az öregapjától örökölte. Ha a Szappanos utcán legény lett valaki, önállóan főzhetett, vagy átvette az apjától az ipart, összeültek a családtagok vacsorára, aztán a legénynek a fejébe nyomták a bőrsipkát, meg borral kínálták. Így volt ez még önáluk is, szegény apja úgy hordta a sipkáját, mint a koronát.

Hát most a sipkát is berendelte a tanácsbeli, ide kell hozni a boltba, ott lóg majd azon a kampón a pult felett. Majd ha nyitnak, itt lesz, vedlett már, meg is repedezett, jó, hogy ki nem hányta, szerencsére az uráé volt, annak meg dugta, őrizte mindenét emlékül, hát ez is megmaradt, hiába nem volt soha a fejében. Sándor ígerte, megkenni zsírral, ha jól megszívja magát, lesz valami formája. Mikor úgy maradt, egyedül, Jani nem volt még csak tizennégy, Sándor meg alig tizenkettő, ő állott be a műhelybe az ura helyett. Nézegette nagyon a sipkát, még habozott is, ne tegye-e ő fel, mert félt a lobogó tűztől, féltette a haját, de hát nem illett, mert ő asszony volt, ha odalenn dolgozott is a műhelyben, hát csak vizes kendővel kötötte be a fejét. Mikor aztán Sándor már mindent tudott, és letelt a tanszerződése az ipartestületnél, neki kínálta a sipkát, de annak nem kellett.

Szegények voltak, háború is volt, Jani odakinn az olaszoknál, de azért úgy határozott, csak megtartja a szokást, levágja az utolsó tyúkot is, most már mindegy, annál is inkább, mert a párját Janinak vágták le, mikor hazahozta az oklevelét, hát a kisebbet sem akarta kismizmizni – az volt a jobbkeze mindig. Jani nem bírt segíteni, hogy is kívánhatták volna tőle, tán ő menjen a hídra bűdös faggyúért; ha megéri, hogy tanító lesz, oda a tekintélye. Hát mikor tizennyolc telén Sándor levizsgázott, aztán megkapta az írást, levágta vacsorára a másik tyúkot is, közben meg Janira gondolt, míg kopasztotta, mit ehetik szegény a fronton abban az irdatlan messziségben.

Behozta a sipkát is, odatette az ura üres helyére a tányér mellé. Ilka mindjárt szipogott, a testvérét jajgatta, aztán töltöttek bort Sándornak is, mer annak ettől kezdve már járt. Szégyellte, hogy asszony léteire neki kell a fejébe tenni a sipkát, de hát ha nem volt más, aztán Jani is messzi, aki az apját pótolhatta volna. Ám Sanyi félrekapta magát, nevetett, még el is pirult, aztán azt mondta, neki nem kell. „Mégvér az Isten, kedves jó fiam – mondta azonnal Ilka –, majd meglátod, nem lesz áldás a munkán, nem fogtok tik keresni semmit.” Ő hallgatott, minek szóljon, ha már Ilka szólott, az igazság az, hogy a bőrsipka már az ő urának se kellett, bár a fejére azért ráhagyta tenni. Tán csak nem a sipkán múlik a sorsuk? Fő, hogy a fiú itt van mellette, aztán ráhagyhatja a munka igazi részét. Sanyi falt, ette az áldott tyúklevest, a laskát szerette benne leginkább, azzal a húga kínlódott meg, senki se tudott olyan hajszállra metélni laskát, mint Sára. Nyelt, aztán nevetett, azt mondta: „Hagyjon engem békén a sipkával! Ha nem kellene édesanyámnak a segítség, elmennék inkább a gyárba.”

Ilka lecsapta a kanalat, csak nézett, Sára meg pirult-sápadt, pirult-sápadt, egy évvel volt fiatalabb a kisebbik bátyjától, tizenöt, enni se tudott, úgy megijedt. Még hogy a gyárba!

Gyűlöltek a gyárat. Az ura is gyűlölte. Mikor nehezebbre fordult az élet, csak forgott az ágyban, aztán beszélt: „Megesz minket ez a Gérecz!” –, ezt mondta mindig, mert Gérecz úré volt a gyár. Géreczet minden mester utálta a Szappanos utcán, mert amióta a gyára felépült, a boltosok inkább az ő szappanát tartották. Zengevald is azt mondta, minek vegyen tőlük, mikor a Géreczé olcsóbb, aztán van olyan jó,

mint amelyet ők főznek. „Az lehet – mondta rá az ura (tisztességből mondta, mert senkiről se szeretett rosszat mondani; a Gérecz szappana nyomába se mehetett az övéknek!) –, csakhogy nem olyan szép.” „Szép! – mondta Zengevald úr, és nevetett. – A kosznak mindegy az, kérem.”

Úgy látszik, mégsem mindegy, vagy nem úgy mindegy, a jó isten tudja, mert lám, jött a tanácsbéli, adott helyiséget, megcsináltatta a berendezést, ad nekik szappanba valót is.

Ő csak legyintett akkor, nem is válaszolt. Majd Ilka. Ilka szólt is azonnal: „Más kutyája lennél, lelkem, oda vágyol, ugye, hajnalban be, este meg haza, kereset meg semmi, ezt szeretnéd. Nem mint a jó bátyád, ki a semmiből, ki a nyomorból, felfelé, te lefelé mennél, lentebb, mint apád.” Sanyi megrázta a fejét, ivott egy korty bort, aztán azt mondta: „Gérecz a baj ottan, nem a gyár.” Sára felállt, hozta a tésztát, mindkire külön rámosolygott: „Ne bántsátok – ezt mosolyogta –, ma lett ember belőle, ne bántsátok” –, hát hallgattak mind, máig emlékezik, milyen csend lett, aztán Ilka néni köhögött, és azt mondta: „Még odajuthatol, fiam.” És mintha valaki hallgatózott volna a szobában, nagy égi hatalmasság, és írta volna felfelé az Ilka szavait, négy esztendő múlva oda is jutott, mert ott állottak a nagy semmivel, János hazajött a fogságból, azt se volt, mivel táplálják fel a tífusz után, pénz semmi, anyag semmi, áru semmi: beadta az iparendélyt.

Mikor Sándor elment elszegődni Géreczhez, az is micsoda nap volt. Munka alig, a felvétel szünetelt, Jani még lábadozott, aztán reménykedett, csak kap tán egyszer valami állást. Neki reszketett minden porcikája a gondolattól, hogy ide jutottak, de attól is, hátha visszaküldik a fiút, a műhely meg már nincs, Sára alig hoz valamit a patikuséktól, Jani nem keres, mi lesz velük, ugyan mi. De aztán Ilka megvigasztalta, míg Sándor odajárt Gérecz úrnál, nagyon furcsán vigasztalta meg. Csak szöszmötölt az asztal körül, aztán mintha csak magában beszélne, ezt mondta: „Ne aggódjál, te Róza, ha senkit ott nem fog, Sanyidat ott fogja, örül ám Gérecz, ha megkap valakit innét, mert ha miközülünk a Szappanos utcából munkát kér valaki, akkor megint tönkrement egy mester, lelkem, aztán lassanként odalesz az utca is, mink is, hát ez olyan öröm Gérecz úrnak, te Róza, hogy ott-tartja őket, meglásd.”

Aztán megjött Sanyi, már messziről integetett, hogy rendben van, de soha többé nem beszélt úgy a gyárról, mint azelőtt. Azótától, hogy bejárt, valahogy másmilyen lett, mintha megvénült volna hirtelen. Ha nincs Iboly, tán sose mosolyít egyet sem, estére csak beesett az ágyba, reggel alig bírták felköltetni. Oszt ha ráért, akkor se békélt, lettek neki barátai, azokkal járt, meg olvasott, mit össze nem olvasott, aztán mondott olyanokat, hogy Ilka sivített, és vágta be az ablakot égő nyárban is, ha náluk volt vasárnap az Etesi úr két gyerekével – egyéb se kell, mint hogy valaki meghallja, miket mond Sándor, viszik az egész famíliát, az ő állásának is vége lesz...

(Szabó Magda: Disznótor – Kígyómarás. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2001.)

SZERZŐINKHEZ

A Köz-Gazdaság szívesen fogad a közgazdaságtudomány tárgykörébe tartozó minden olyan tanulmányt, amely hozzájárul a hazai közgazdasági gondolkodás fejlesztéséhez. A kéziratok elkészítésekor a szerkesztőség a következőket kéri figyelembe venni:

A tanulmányokat elektronikusan kérjük elküldeni (balazs.szentivanyi@uni-corvinus.hu címre), lehetőleg MS Word (doc) formátumban

- Egy tanulmány átlagos hossza 1 szerzői ív (40 ezer karakter, szóközökkel együtt). Kérjük szerzőinket, hogy ettől legfeljebb kismértékben térjenek el felfelé.
- A tanulmány rendelkezzen rövid, legfeljebb 100 szavas összefoglalóval, amelyet angolul is el kell készíteni.
- A fejezetcímeket arab számokkal kérjük jelölni. Az alfejezetek esetén a főfejezet sorszámát is meg kell adni: 1, 1.1., 1.1.1., 1.2.2. stb.
- Az ábráknak legyen aláírása, a táblázatoknak címe, illetve legyenek arab számokkal sorszámozva. A táblázat vagy ábra tartalma lehetőleg legyen a főszöveg ismerete nélkül is értelmezhető. Minden esetben szükséges az adatok forrását feltüntetni az ábra vagy a táblázat alatt. *Az ábrák legfeljebb két szint tartalmazzanak.*
- Egyenleteket, képleteket a sorok jobboldalán zárójelbe tett arab számokkal kell jelezni: (1), (2) stb.
- Hivatkozások, jegyzetek
- A hivatkozásokat a főszövegben, szögletes zárójelben kérjük megadni [szerző évszám] formátumban. Pl: [Szentés 1999]
- Pontos idézeteknél minden esetben szükséges megadni az oldalszámot is [szerző évszám: oldalszám] formátumban. Pl. [Szentés 1999: 312]
- A jegyzetek a főszöveg kiegészítésére szolgálnak, számukat a feltétlenül szükséges minimális szintre kérjük csökkenteni.
- Hivatkozott irodalom: a tanulmány végén kérjük felsorolni a szövegben hivatkozott irodalmakat az alábbiak szerint:
- Könyvek
Szerző neve (kiadás éve): *Cím dőlt betűkkel*. Kiadó, kiadás helye
pl: Szentés T. (1999): *Világgazdaságtan*. Aula, Budapest
- Könyvfejezetek
Szerző neve (kiadás éve): „Fejezet címe idézőjelek közt”. In: Szerkesztő neve: *Kötet címe dőlt betűkkel*. Kiadó, kiadás helye
pl. Stern, N. és Stiglitz, J. (1997): „A Framework for a Development Strategy in a Market Economy” in: Malinvaud, E. (szerk): *Development Strategy and Management of the Market Economy*. Oxford University Press, Oxford
- Folyóiratcikkek
Szerző neve (megjelenés éve): „Cím idézőjelek közt” *Folyóirat neve dőlt betűkkel*. évfolyam(szám): oldalszámok.
pl: Kydland, F. E. (2006): „Aggregált mennyiségi elmélet” *Köz-Gazdaság* 1(2): 19-35.
- Internetes hivatkozások: Szerző neve (megjelenés éve): *Cím dőlt betűkkel*. Teljes URL. Lekérdezés dátuma.
pl. Rodrik, D. (2006): *The Disappointments of Financial Globalization*.
[http://ksghome.harvard.edu/~drodrik/The Disappointments of Financial Globalization \(November 2006\).doc](http://ksghome.harvard.edu/~drodrik/The%20Disappointments%20of%20Financial%20Globalization%20(November%202006).doc). Lekérdezve: 2007. 03. 13.

ENGLISH ABSTRACTS

JÁNOS KORNAI: MY RELATIONSHIP WITH „KÖZGÁZ”: PAST, PRESENT AND FUTURE

The world famous Hungarian economist, János Kornai, was awarded the title of professor emeritus at Corvinus University. In his speech at the award ceremony, he talked about his relationship with the University, at which he was not allowed to teach during the Communist regime, as well as his future teaching plans at the university. The paper contains the full speech of Professor Kornai.

ISTVÁN MAGAS: BUSINESS CYCLES AND RECESSION PATTERNS IN THE US ECONOMY AND IN THE G7

Based on the empirical evidence accumulated until 2011, using official statistics from the OECD data bank and the US Commerce Department, the article addresses the question whether one can, or cannot, speak about generally observable recession/crisis patterns, such that were to be universally recognized in all major industrial countries (the G7). The answer to this question is a firm no. Changes and volatility in most major macroeconomic indicators such as output-gap, labor market distortions and large deviations from trend in consumption and in investment did all, respectively, exhibit wide differences in depth and width across the G7 countries. The large deviations in output-gaps and especially strong distortions in labor market inputs and hours per capita worked over the crisis months can hardly be explained by the existing model classes of DSGE and those of the real business cycle. Especially bothering are the difficulties in fitting the data into any established model whether business cycle or some other types, in which financial distress reduces economic activity. It is argued that standard business cycle models with financial market imperfections have no mechanism for generating deviation from standard theory, thus they do not shed light on the key factors underlying the 2007–2009 recession. That does not imply that the financial crisis is unimportant in understanding the recession, but it does indicate however, that we do not fully understand the channels through which financial distress reduced labor input. Long historical trends on the privately held portion of the federal debt in the US economy indicate that the standard macro proposition of public debt crowding out private investment and thus inhibiting growth, can be strongly challenged in so far as this ratio is neither a direct indicator of growth slowing down, nor for recession.

DEBT CRISIS, RECESSION AND THE SEARCH FOR NEW PATHWAYS – INTERVIEW WITH ANDRÁS INOTAI

The summer of 2011 was characterized by deepening crisis and nervous financial markets. Growth prospects seemed dim. Public debt in the United States is increa-

singly difficult to finance, and the European Union is threatened by the Greek crisis and the fear that Spain and Italy may follow. We asked Dr. András Inotai, director of Hungarian Academy of Sciences' Institute for World Economics about the reasons, the available policy tools and national economics strategies, with a special emphasis on the USA, the EU and Hungary. Professor Inotai answered our questions of July 13, 2011.

PÉTER FARKAS: THE UNDERLYING REASONS OF THE INSTABILITY OF THE WORLD ECONOMY IN MID-2011

The symptoms of renewed crisis are increasing in mid-2011, because the recent period of economic crisis has not fulfilled its role. As a consequence of state rescue packages and excess liquidity, the financial balloon has been inflated, enormous unnecessary production capacities remain, and the pressures on international balance of payments have hardly decreased. The position of national budgets has deteriorated further and state debt has increased in many countries. In the clearly unviable neoliberal model state incomes are necessarily smaller than expenditures, at the same time the manoeuvring power of governments is weakening. In developing countries this system has already failed in the 80's and 90's, continuously reproducing payment difficulties, debt restructuring and additional restrictions. The same contradiction became rather sharp in the developed countries after the turn of the millennium, but at a higher level of indebtedness compared to the developing countries.

ZSUZSANNA NOVÁK: THE THOUGHTS OF KARL MARX AND KARL MENGER ABOUT THE ORIGIN OF MONEY

If being asked how to define money most students of economics would start listing the functions of money, or those students with more practical insight would place money as liability in the balance sheet of banks. It seems, however, as if we were still embarrassed by not finding the right definition. In the present study I am endeavouring to give a brief overview of various theoretical findings on the essence of money in the economy preceding the 19th century and then compare some money theoretical conclusions of two economists – Karl Marx and Karl Menger – considering the major differences of the economic theories represented by them. On the basis of the premises of the widely accepted subjective value theory and the somewhat forgotten labour theory of value the two 19th century thinkers came to rather similar results. For them money is not a simple means of payment, nor liability or claim, the way we would account for them now, but a special commodity. They do not attach its creation to the appearance of state laws on money as a legal tender but regard it as a social phenomenon which became capable of expressing a value token due to its peculiar characteristics.

**KRISZTINA VIDA: MAIN MACROECONOMIC TRENDS
IN THE TEN CENTRAL AND EASTERN EUROPEAN EU MEMBER STATES**

Based on a range of macroeconomic statistics, this paper describes how the ten Central and Eastern European EU member states were hit by the crisis and what type of challenges they face in early autumn 2011. The study concludes that the global economic crisis put a stop to promising convergence trends in the countries of the region, but impacted them to differing degrees. The crisis resulted in the deterioration of most macroeconomic indicators. Thus the major challenges facing the EU10 are the stimulation of investment activity, the reduction of unemployment rates, as well as the consolidation of public finances. According to forecasts, the basic framework conditions seem to be improving and in the near future GDP growth, for the first time since accession, may begin to reach similar levels in the region. However, the dynamic growth and catching up of the previous years is not likely to return. Slower economic development can be expected in the coming years in the midst of a continuously risky European and global economic environment.

**ZOLTÁN PITTI: CHANGING OWNERSHIP AND BUSINESS STRUCTURES
IN THE HUNGARIAN ECONOMY**

The economic performance during the transition period was characterized by the alternations of fulfilled hopes and unrealized expectations. The economic restructuring and changes in market relations took place during the first decade, while new – mostly foreign – investment groups entered the new market. As a result the economy was stabilized and was put on a new growth path. But after the millennium the foreign investment based economy development strategy was no more adequate. The new engine for the growth should have been the domestic small and medium enterprise sector (SME), but despite the subsidies this sector was not strengthened enough to take this role.

**GYÖRGY SZAKOLCZAI: DEMOGRAPHIC AND PUBLIC HEALTH TRENDS
AND THE EXTENT OF REDISTRIBUTION**

The paper reviews an article of Rostow and a book of Fogel which appeared ten and six years ago but which are even more actual now than they were at the time of their original publication. Rostow shows that world population tends to attain its maximum and decline later what is generally known but he demonstrates also that East Central Europe and Eastern Europe are the only regions of the world where the actual decline has already set in. This is the sharpest critique of the economic policies followed in this region not only before but after the collapse of the communist system. Fogel shows that health conditions are improving to such an

extent that the average age of population will reach one hundred years by the next turn of the century, and that the time that can be used freely will be seven times as much as the time devoted to work. It is therefore unavoidable to increase redistribution and to turn the health care and pension systems into systems of forced savings as well as to increase the level of public expenditures on education and culture in order to avoid the terrific consequences of these changes if we cannot maintain the health of the aged and turn free time to socially acceptable purposes. This is just the opposite of what was generally proposed and even forwarded in the latest decades.

GYÖRGY SZILÁGYI: ASSISTANCE PROGRAMMES AND ECONOMIC DEVELOPMENT

In the year 2000 the United Nations launched the world wide program “Millennium Development Goals 2000–2015”, with the objective of eliminating poverty in the poor regions and countries. The strategy is specified in terms of eight Goals and further detailed into targets and indicators. The present article has been devoted to Goal 8, “Global partnership for development”. Numerical and verbal analysis is put forward in order to enlighten issues like “Official Development Assistance (ODA)”, market access for the poor countries. The study concludes in a sample of statements made by the UN Summit in 2010 concerning actions, necessary for the success of the MDGs.

PÁL TAMÁS: CATCHING UP, VALUES AND SOLIDARITY – FUTURE VISIONS AND INSTITUTIONAL REFORMS 2025

The paper presents – as a methodological illustration – discursive visions of the future in different Hungarian policy styles in three contemporary waves of reform in the country (health care, higher education and regional reform). The stylistic elements are repetitive but their combinations will be different from the reforms of the 2000. Instead of enlightened absolutism, populist mobilization is becoming the central stylistic moment of the day. New reformers and new reforms generate new styles of the discursive space about the future. For evaluation of the efficiency of reforms, we include and analysis additional factors:

- a) Scope and extension of the planned change: in which areas will the planned change in the given policy sector be the most important?
- b) Are those reforms isolated actions or are they parts of a more broader societal policy concept of change?
- c) How serious is the government in confronting conflicts in connection with the reforms?
- d) Are the reforms focused on special social groups or environments or are they more general without sharper borders in their targets?
- e) How comprehensive and well organized is the resistance to the reforms in the broader societal audience of the planned change?

Using these dimensions we will identify locations of mobilized supporters and devoted enemies to the planned reforms.

LÁSZLÓ TÖRÖK: COMPARATIVE ANALYSIS OF EUROPEAN PRIVATISATION MODELLS

Examination and comparison of three European privatization processes can be found in this study. Two of them became usable in the post-socialist countries in the course of the transformation of the state-owned business. One of them is the so-called “coupon method” adopted in several countries in East-Central Europe, the other one is nearly a pure market process, which is typified the Hungarian privatization. This analysis compares these two privatization strategies with the basic market type West-European method on the score of their conventionalized peculiarities. At first the description and evaluation of the strategies will be presented, then a comparative study of the processes will be written. Finally the problem of the privatization of the public companies versus just creating the conditions for competition to them – what is the main question of the privatization research – will be examined in the point of view of the set of efficiency.

ERNŐ ZALAI: ANDRÁS BRÓDY, A PECULIAR SCIENTIST

András Bródy, one of the greatest Hungarian economists of the second half of the 20th century, passed away on December 3 2010 at 87. The article provides an overview of Bródy's career, his work and legacy.

